

वा०श०

॥८९॥

यतएवं तस्मादेषु अतिप्रसंगोऽत्यासक्तिः ॥१२॥ निजस्वरूपपर्यालोचनयापि शोकोनकार्यइत्याह ॥ शक्तइति ॥ विनेतुं शिक्षितुं निगृहीतुं सांसारिकदुःखाद्वारयितुमित्यर्थः ॥ आत्मनेत्यत्र अंतःकरणोपाधिर्जीवोभोक्तात्मा ॥ आत्मानमंतःकरणं मनसांतःकरणेन मनस्तद्वृत्तिविशेषरूपं ॥ अत्रमनःशब्दोभोगोपकरणेन्द्रियोपलक्षणं ॥ हेकाकुत्स्थ सर्वलोकांश्चविनेतुमंतर्यामिरूपेणशिक्षितुं समर्थस्त्वमात्मनःशोकंनिवारयितुंसमर्थइति किंवक्तव्यमित्यर्थः ॥ १३ ॥ तदेवाह ॥ नेदृशेष्विति ॥ किंचैवंशोकेक्रियमाणे अज्ञप्रजानिबंधनोनर्थउभयतःपाशरज्जुरिव दुर्मौकइत्याहापवादइति ॥१४॥ हेनृप अपवादभयान्नृपेतेनत्वया यदर्थं यदपवादनित्युक्तये सीतात्यक्ता ॥ सोऽपवादः हेराजन्प

तस्मात्पुत्रेषुदारेषुमित्रेषुचधनेषुच ॥ नातिप्रसंगःकर्तव्योविप्रयोगोहितैर्ध्रुवं ॥ १२ ॥ शक्तस्त्वमात्मनात्मानंविनेतुंमनसामनः ॥ लोकान्सर्वाश्चकाकुत्स्थकिंपुनःशोकमात्मनः ॥ १३ ॥ नेदृशेषुविमुक्त्यंतित्वद्विधाःपुरुषर्षभाः ॥ अपवादःसकिलतेपुनरेष्यतिराघव ॥ १४ ॥ यदर्थंमैथिलीत्यक्ताअपवादभयान्नृप ॥ सोपवादःपुरेराजनृभविष्यतिनसंशयः ॥ १५ ॥ सत्त्वंपुरुषशार्दूलधैर्येणसुसमाहितः ॥ त्यजेमांदुर्वलांबुद्धिसंतापमाकुरुष्वह ॥ १६ ॥ एवमुक्तःसकाकुत्स्थोलक्ष्मणेनमहात्मना ॥ उवाचपरयाप्रीत्यासौमित्रिमित्रवत्सलः ॥ १७ ॥ एवमेतन्नरश्रेष्ठयथावदसिलक्ष्मण ॥ परितोषश्चमेवीरममकार्यानुशासने ॥ १८ ॥

रगृहोपितांस्त्रियंत्यक्ताः सर्वदातामेवानुशोचतीतिप्रकारांतरेणसभविष्यतिनात्रसंशयः ॥ यत्तुक्तकेनाभ्यादिनाशुद्धत्वेनोक्तां स्वयंदृष्टशुद्धिं गर्भिणीमपिरामःप्राकृतवद्विसृष्टवानिति पुरे देवादिपुरे अपवादोभविष्यतीतिव्याख्यातं ॥ तत्तुशोकत्यागानुपपादकतयोपेक्षितं ॥ १५ ॥ यदेवमतइमांबुद्धिं शोकबुद्धिं त्यज ॥ १६ ॥ १७ ॥ प्रजापालनायमामेवंबोधयतीतिलक्ष्मणाशयं ज्ञात्वा तदंगीकृत्योत्तरमाह एवमेतदितिश्लोकद्वयेन ॥ हेलक्ष्मण वीरसौम्यलक्ष्मणेत्यादरेणबहुशःसंबोधनं ॥ राज्यपरिपालनंत्यक्ता एवंशोकोऽपवादइत्युक्तंत्वया एतदेवमेवसत्यमेवातस्त्वद्वाक्यैरनुनीतोस्मि ॥ अतोममदुःखनिवृत्तिरागता जाता संतापश्चमयानिराकृतः ॥ अतएवममकार्यानुशासने प्रजारक्षणकार्यस्यानुष्ठाने मेमयापरितोषः ॥ प्राप्तइतिशेषः ॥ १८ ॥

उ०कां०

॥८९॥